

**Projev Michala Klímy,
předsedy správní rady Nadačního fondu obětem holocaustu,
u příležitosti Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti
Senát Parlamentu České republiky
26. ledna 2024**

27. ledna 1945 osvobodila sovětská armáda Osvětim. V roce 2005 vyhlásila Organizace spojených národů 27. leden Mezinárodním dnem vzpomínky na oběti holocaustu. Předseda valného shromáždění OSN Jan Eliason při té příležitosti zdůraznil, že konec války a utrpení vězňů v koncentračních táborech neznamenal automaticky konec zločinů proti lidskosti. Zdůraznil proto, že „**holocaust se musí stát historickým mementem... a nestačí jen říkat, že se nesmí nikdy opakovat**“

Právě v těchto dnech je důležité připomenout tato slova. Po bestiálním útoku teroristů Hamásu na Izrael 7. října se mezi jinými objevil slogan „**Never again is now**“ - „**Nikdy znovu je teď**“. A útok z Gazy nemá jen symbolickou souvislost s holocaustem. Vždyť mezi Izraelci, které teroristé přepadli, byli i přeživší šoa. Vlády civilizovaných zemí byly útokem - jeho krutostí a barbarskostí - šokovány a Izrael se od nich dočkal vyslovení podpory. Jsme hrdí na to, že mezi zeměmi, které Izraeli vyjadřují podporu nejviditelněji, je Česká republika.

Bohužel ale útok Hamásu a následná reakce izraelské armády vyvolala nebývalou vlnu antisemitských útoků a útoků směřujících proti samotné existenci izraelského státu. Jsme svědky nejen rozsáhlých demonstrací v ulicích světových měst volajících po likvidaci Izraele se sloganem požadujícím svobodnou Palestinu od řeky Jordán k Středozemnímu moři, tedy v území státu Izrael, ale i útoků na synagogy v evropských zemích i v Americe a dokonce označování Davidovými hvězdami domů, v nichž žijí Židé. Ve Spojených státech jsme viděli otevřené projevy antisemitismu na univerzitách, útoky na židovské profesory i studenty. Skupina propalestinských demonstrantů na univerzitě v New Yorku přinutila své židovské kolegy zamknout se v knihovně a povolal na svou obranu policii. Záběry, jak se rozvášnění demonstranti lepí na okna místnosti, odkud je pozorovali obléhaní Židé, připomínaly pogrom. To vše nakonec vyvrcholilo neochotou tří představitelů předních amerických univerzit distancovat se od projevů antisemitismu a odmítnutím otevřeně prohlásit, že výzvy ke genocidě Židů jsou v rozporu se statuty jejich škol.

Jistě - i v minulosti jsme byli svědky demonstrací odsuzujících izraelskou politiku. Nyní ale nejde o kritiku Izraele ale o rasové útoky proti Židům. Paradoxně mezi nimi mohou být i ti, kteří sami jsou k politice Izraele kritičtí. Ostatně i mezi oběťmi útoku Hamásu byli lidé, kteří pomáhali Arabům v Gaze a snažili se budovat s nimi dobré vztahy.

Podle americké Ligy proti hanobení vzrostl po útoku Hamásu na Izrael počet antisemitských útoků v Rakousku o 300 procent! Ve Velké Británii bylo od 1. října do 18. října spácháno 218 antisemitských zločinů, což je třináctkrát víc než za stejné období loni. V Německu organizace Rias zaregistrovala od 7. října nárůst takových činů o 240 procent. Ve Francii jich ministerstvo vnitra napočítalo 588. A v USA Liga proti hanobení hovoří o navýšení o skoro čtyři sta procent. Mezi nimi jsou například výhrůžky, které dostávají židovští studenti na Cornell University ve státě New York. Jako třeba: „Dávejte pozor, Židi, přichází džihád!“ Podle FBI tvoří Židé v USA 2,4 % obyvatel, ale jsou oběťmi 63 % ohlášených nábožensky motivovaných trestných činů z nenávisťi.

Po prvotním šoku, který teroristický útok svou nevídanou brutalitou vyvolal, už přicházejí i hlasy, které útok relativizují. Generální tajemník OSN António Guterres po tomto největším masakru Židů od holocaustu uvedl, že útok Hamásu prý neproběhl „ve vakuu“. I napříč EU vede hranice mezi zeměmi

podporujícími Izrael a těmi, které to vidí v „kontextu“. A takovou relativizaci vidíme i u nás nejen v diskusích na sociálních sítích, ale i v médiích, které se považují za progresivní. Slogan „Svobodnou Palestinu od řeky k moři“ prý jde vykládat různě a není správné ji automaticky vnímat jako volání po genocidě Židů. Co na tom, že právě vytvoření arabského palestinského státu na území Izraele je deklarovaným programovým cílem Hamásu. Také zaznívá, že Izrael si za útok proti sobě může sám. Myšleno ovšem ne v tom smyslu, že předáním Gazy do správy Palestincům se vzdal možnosti účinně bránit rozvoji teroristického hnutí, ale naopak, že byl ke Gazanům málo vstřícný.

Eskalace útoků proti Židům po říjnu minulého roku je ovšem bohužel jen vývojem trendu nárůstu antisemitismu v posledních letech. A to i v České republice, kde od roku 2018 do roku 2022 vzrostl podle Federace židovských obcí počet antisemitských útoků na více než šestnásobek a v roce 2022 dosáhl počtu 2277. Vloni po 7. říjnu u nás vzrostly v meziročním srovnání projevy antisemitismu o 400 %.

Uvedená čísla dokazují, že nejsme izolováni od vývoje ve zbytku světa. Rozdíl je zatím hlavně v tom, že antisemitismus u nás má převážně charakter rasistických projevů na sociálních sítích a extrémistických webech.

Mezi námi jsou již jen poslední přeživší šoa. S tím, jak odcházejí pamětníci, mizí i paměť a otvírá se prostor pro nové projevy rasismu, antisemitismu. Den vzpomínky obětí holocaustu je příležitostí uvědomit si, k čemu tyto projevy nenávisti vedou, a podniknout rozhodné kroky, aby se je podařilo zastavit.

Vlády v civilizovaných zemích vnímají nárůst antisemitismu a chtějí s ním bojovat. Před více než dvěma roky představila Evropská komise **Strategii pro boj proti antisemitismu a pro podporu židovského života**. Obsahuje opatření pro prevenci a potírání všech forem antisemitismu, vzdělávání, výzkum, rozvoj židovského života a památku obětí holocaustu. Následovala celá řada kroků na unijní i neunijní úrovni, která opatření proti antisemitismu podporuje a prakticky realizuje. V USA prezident Biden před rokem vyhlásil strategii boje s antisemitismem. Obsahuje 100 výzev a opatření, která by zákonodárci měli přijmout. Také u nás se schválení národní strategie proti antisemitismu aktivně připravuje a velmi rád chci poděkovat představitelům vlády za to, že přistupují k této problematice velmi konstruktivně a zodpovědně.

Velmi podstatné také je, že dochází ke změně v přístupu orgánů činných v trestním řízení v posuzování projevů antisemitismu. Soud aktuálně řeší výrobu kalendářů a hrnků s portréty nacistických pohlavárů, která před časem vzbudila velké pozdvižení a o nichž jsem i zde mluvil a v roce 2020 podal na jejich zhotovitele trestní oznámení. Nejvyšší soud vloni v září vydal judikát, v němž říká, že „motiv pachatele, např. majetkový, k veřejnému popírání, zpochybňování, schvalování či ospravedlňování genocidia a jiných zločinů proti lidskosti, válečných zločinů nebo zločinů proti míru není podstatný pro naplnění znaků skutkové podstaty tohoto přečinu“. To je zásadní změna, protože dosud soudy přijímaly obhajobu založenou na tom, že obžalovaní nekonali s úmyslem propagovat nacismus, ale toliko z pohnutek materiálních.

Závěrem mi dovoluje ještě jednou připomenout bezmála dvě desítky let starou větu tehdejšího předsedy Valného shromáždění OSN Jana Eliasona: „**holocaust se musí stát historickým mementem... a nestačí jen říkat, že se nesmí nikdy opakovat**“.